

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

РІШЕННЯ

від 10 червня 2024 року

№ 206/1

Про лист Рахункової палати України стосовно результатів аудиту ефективності виконання повноважень державними органами в частині забезпечення контролю своєчасності, повноти нарахування та сплати податків та інших надходжень до державного бюджету суб'єктами господарювання у сфері лісового господарства

За дорученням Голови Верховної Ради України Стефанчука Р.О. до Комітету з питань екологічної політики та природокористування надійшов лист Рахункової палати України стосовно результатів аудиту ефективності виконання повноважень державними органами в частині забезпечення контролю своєчасності, повноти нарахування та сплати податків та інших надходжень до державного бюджету суб'єктами господарювання у сфері лісового господарства.

У висновках Рахункової палати України зазначається, що за результатами фінансово-господарської діяльності за 2020 – 2022 роки та I півріччя 2023 року суб'єктами господарювання у сфері лісового господарства (далі – лісокористувачі) отримано 75,9 млрд грн доходу, до державного бюджету сплачено 16 млрд грн податків та інших надходжень. Показник рентабельності діяльності підприємств за КВЕД 02.20: Лісове господарство та лісозаготівлі у 2022 році порівняно з 2020 роком зріс з 1,1 до 4,9 %.

Інформація про ліси України потребує оновлення: державний облік лісів у повному обсязі проведений у 1996 році, державний лісовий кадастр поновлювався станом на 01.01.2011. Ведення державного лісового кадастру та обліку лісів на основі узагальнення даних лісовпорядкування не дає змоги отримати статистично достовірні оцінки показників діяльності лісового господарства.

1. Показники ведення лісового господарства за 2020–2021 роки свідчили про стабільну роботу суб'єктів господарювання в цій сфері. У 2022 році в зв'язку з воєнною агресією РФ проти України, бойовими діями та тимчасовою окупацією окремих територій нашої держави, обсяги заготівлі деревини зменшились на 9,7 %, реалізація лісопродукції – на 14,9 %.

Триваюча широкомасштабна збройна агресія РФ проти України вкрай негативно впливає на лісове господарство України – 2,9 млн га лісів мають різні рівні пошкодження. На 30.06.2023 розмір шкоди та збитків, завданих державним та комунальним лісогосподарським підприємствам, за даними Державного агентства лісових ресурсів України, становить 1,1 млрд.

Кабінетом Міністрів України не забезпечено в повному обсязі вжиття заходів щодо виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.09.2022 «Про охорону, захист, використання та відтворення лісів України в особливий період», введеного в дію Указом Президента України від 29.09.2022 № 675/2022. Як наслідок, питання забезпечення функціонування лісової галузі в особливий період залишається невирішеним.

Не виконані рекомендації надані рішення Рахункової палати від 26.10.2017 № 22-2, зокрема Мінагрополітики і Мінфіном (в межах повноважень) щодо проблемних питань, пов'язаних з повнотою справляння рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів.

2. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів залишається важливим інструментом стимулювання до раціонального використання, приросту лісових ресурсів та посідає третє місце у структурі питомої ваги сплачених лісокористувачами до державного бюджету податків та інших надходжень. Протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року до державного бюджету надійшло 2,2 млрд грн рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування.

За результатами поданої податкової звітності протягом 2020–2022 років та I півріччя 2023 року лісокористувачами нараховано 16,1 млрд грн та сплачено 16 млрд грн податків та інших надходжень. Сума нарахованих і сплачених податків та інших платежів до державного бюджету суб'єктами господарювання у сфері лісового господарства мала стійку тенденцію до зростання: нарахування зросли в 1,7 рази, сплата – в 1,8 рази.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.09.2022 № 1003 «Деякі питання реформування управління лісової галузі», утворено Державне спеціалізоване господарське підприємство «Ліси України» та приєднано до нього спеціалізовані державні лісогосподарські підприємства, які належали до сфери управління Держлісагентства. Як наслідок, кількість таких лісогосподарських підприємств зменшилася з 353 до 216. За результатами фінансово-господарської діяльності за I півріччя 2023 року ДП «Ліси України» отримано 11 млрд грн доходу, до державного бюджету сплачено 2677,2 млн грн податків та інших надходжень, що становить 88 % загальної суми, сплаченої лісокористувачами.

3. Мінфіном у 2020 та 2022 роках не досягнуто обґрунтованого прогнозування рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів до державного бюджету. За наявності методики прогнозування надходжень рентної плати, яка враховує очікувані та фактичні надходження, індекси цін та ставок, а також додаткові фактори, які можуть збільшити або зменшити надходження, прогнозний розрахунок рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів здійснювався Мінфіном лише на підставі даних Державної податкової

служба Україна (далі – ДПС). Як наслідок, показники доходів виконано на 115,6 та 71,6 % відповідно.

4. Нормативно-правова база, яка на час проведення аудиту визначала правові засади регулювання питань ведення лісового господарства, справляння податків та інших надходжень лісокористувачами, в цілому є сформованою, проте окремі її норми потребують узгодження та удосконалення.

5. Державними органами не забезпечено належної взаємодії та ухвалення управлінських рішень у частині дотримання лісокористувачами вимог чинного законодавства, що негативно впливає на ефективність заходів, спрямованих на збереження лісів від незаконних рубок, пошкодження та іншого шкідливого впливу, і створює ризики втрати державним бюджетом відповідних доходів.

6. Держлісагентством повною мірою не забезпечено контролю за належним виконанням його територіальними органами норм чинного законодавства. Також Держлісагентство не володіє даними про обсяги перевищення фактичної заготівлі деревини і, відповідно, проведеного територіальними органами Держлісагентства перерахунку рентної плати у разі такого перевищення.

7. ДПС не забезпечено належної організації та здійснення її територіальними органами контролю за повнотою обліку платників рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, дотриманням ними норм чинного законодавства у частині повноти і своєчасності сплати податків та інших платежів, що призвело до низької результативності контрольної-перевірочної роботи і недонаходжень до державного бюджету.

8. Через неефективний контроль Держмитслужби митницями не забезпечено належного виконання всіх процедур у частині притягнення винних осіб до відповідальності за порушення митних правил.

Міндовкілля у своєму листі повідомило, що спільно з Держлісагентством розроблено проект Закону України «Про особливості управління об'єктами державної власності в лісовій галузі та порядок утворення та діяльності спеціалізованого державного лісогосподарського акціонерного товариства «Ліси України», яким в тому числі будуть урегульовані питання щодо справляння рентної плати за використання лісових ресурсів.

З метою удосконалення державного нагляду (контролю) у сфері лісового господарства та приведення у відповідність до вимог Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів, Держлісагентством розроблено та надіслано до Міндовкілля проект наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «Про затвердження Уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) за додержанням нормативно-правових актів щодо ведення лісового господарства».

Міністерство фінансів України у своєму листі зазначило, що платники рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, подають до контролюючих органів розрахунок, встановлений додатком 8 до Податкової декларації з рентної плати, форму якої затверджено наказом Міністерства фінансів України

від 17.08.2015 № 719. Зазначений розрахунок містить рядок 5.3 «донарахована сума рентної плати», тому необхідність розробки зазначених змін до Податкової декларації з рентної плати відсутня.

Також постановою Кабінету Міністрів України від 15.03.2024 № 288 внесено зміни до пункту 3 Порядку відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 138.

Питання узгодження податкового та галузевого законодавства, Мінфін розгляне разом з Міндовкілля під час підготовки відповідних змін до Податкового кодексу України.

ДПС у своєму листі поінформувала про вжиті заходи щодо усунення порушень та недоліків, виявлених Рахунковою палатою за результатами аудиту та затвердила План заходів з виконання рекомендацій Рахункової палати згідно з рішенням від 23.11.2023 № 28-1, наказом Державної податкової служби Україна від 25.12.2023 № 1099.

Мінекономіки у своєму листі повідомило, що з метою створення необхідних механізмів для подолання кризової ситуації та уникнення дефіциту в Україні певних товарів і сировини Мінекономіки за пропозицією Міненерго включило до постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 № 1402 «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2024 рік», положення щодо запровадження до 01.03.2024 режиму ліцензування та квотування експорту у обсязі 0 тонн деревини паливної у вигляді колод, полін, сучків, хмизу, гілок або в аналогічних формах; тріски або стружки деревну за товарними кодами УКТ ЗЕД 4401 11 00 00, 4401 12 00 00, 4401 21 00 00, 4401 22 00 00.

Державна митна служба України зазначила, що з метою усунення недоліків висвітлених у Звіті Рахункової палати, готова долучитись до опрацювання нормативно правових актів.

Державна екологічна інспекція України щодо низького рівня відшкодування шкоди, заподіяної лісовому господарству, повідомила, що більша частина, розрахованих Держекоінспекцією, збитків завдана невстановленими особами, матеріали розрахунку яких передаються до правоохоронних органів для встановлення винних в скоєному осіб та притягнення їх до відповідальності. Відповідно до статті 219 Кримінального процесуального кодексу строк досудового розслідування становить до 18 місяців. Зокрема, судовий процес займає довгий період, що також затягує стягнення завданих збитків.

Державне агентство лісових ресурсів України у своєму листі поінформувало, зокрема, що за результатами розгляду Звіту про результати аудиту було прийнято наказ Держлісагентства від 21.12.2023 № 610 «Про План заходів по усуненню недоліків висвітлених у Звіті про результати аудиту ефективності виконання повноважень державними органами в частині забезпечення контролю своєчасності, повноти нарахування та сплати податків та інших надходжень до державного бюджету суб'єктами господарювання у сфері лісового господарства», яким затверджено План заходів по усуненню недоліків, висвітлених у Звіті.

Також Держлісагентством здійснено ряд заходів, зокрема:

затверджено Порядки реалізації експериментального проекту щодо видачі спеціального дозволу на спеціальне використання лісових ресурсів (лісорубного квитка) та сертифіката про походження лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів в електронній формі (постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2023 № 483);

розроблено ряд нормативно-правових актів, з прийняттям яких буде врегульовано питання порушені у Звіті про результати аудиту;

щомісячно збирається та аналізується оперативна інформація щодо сум сплачених податків, зборів та обов'язкових платежів, а також податкового боргу, у тому числі рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів;

видано спільний наказ Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16.06.2022 № 94/363/150/226/356 «Про затвердження Порядку взаємодії між органами прокуратури, Національної поліції України, Служби безпеки України, уповноваженими органами державного нагляду (контролю), державними спеціалізованими установами під час виявлення та здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля»;

проведено ряд нарад щодо протидії кримінальним правопорушенням у сфері охорони та збереження лісів.

За результатами розгляду інформації, Комітет вирішив:

1. Інформацію Рахункової палати України взяти до відома.
2. Рекомендувати:
 - 2.1. Кабінету Міністрів України:

доручити центральним органам виконавчої влади розробити і подати у порядку передбаченому законодавством України нормативно-правові акти, які забезпечать повноту нарахувань і сплату податків та інших надходжень до державного бюджету суб'єктами господарювання у сфері лісового господарства;

вжити заходів щодо належного виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.09.2022 «Про охорону, захист, використання та відтворення лісів України в особливий період», введеного в дію Указом Президента України від 29.09.2022 № 675/2022;

забезпечити фінансування робіт щодо проведення моніторингу лісів, ведення державного лісового кадастру, здійснення обліку лісів та проведення національної інвентаризації лісів України;

поновити проведення планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю), в частині використання, відтворення та охорони лісів.

2.2. Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерству фінансів України, Міністерству економіки України, Державній митній службі України, Державній податковій службі України, Державному агентству лісових ресурсів України:

вжити заходів для усунення недоліків і порушень, встановлених під час аудиту;

посилити контроль за своєчасністю, повнотою нарахувань та сплати податків та інших надходжень до державного бюджету суб'єктами господарювання у сфері лісового господарства.

2.3. Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Державному агентству лісових ресурсів України, Державній екологічній інспекції України:

запровадити контроль за дотриманням територіальними органами Держлісагентства вимог нормативно-правових актів при видачі лісорубних квитків і сертифікатів про походження лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів;

здійснити комплекс необхідних заходів захисту щодо забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, заготівлі деревини в порядку рубок головного користування та лісогосподарських заходів;

забезпечити ефективну взаємодію з правоохоронними органами при здійсненні заходів державної охорони лісів від незаконних рубок та запобігання правопорушенням лісового законодавства.

2.4. Державній податковій службі Україна забезпечити контроль за повнотою обліку платників рентної плати за лісокористування та сплати податків та інших надходжень.

2.5. Державній митній службі України вжити заходів щодо забезпечення належного виконання всіх процедур у частині притягнення винних осіб до відповідальності за порушення митних правил при експорті лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів.

3. Рішення направити Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті України, Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерству фінансів України, Міністерству економіки України, Державній митній службі України, Державній податковій службі Україна, Державному агентству лісових ресурсів України, Державній екологічній інспекції України.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО

